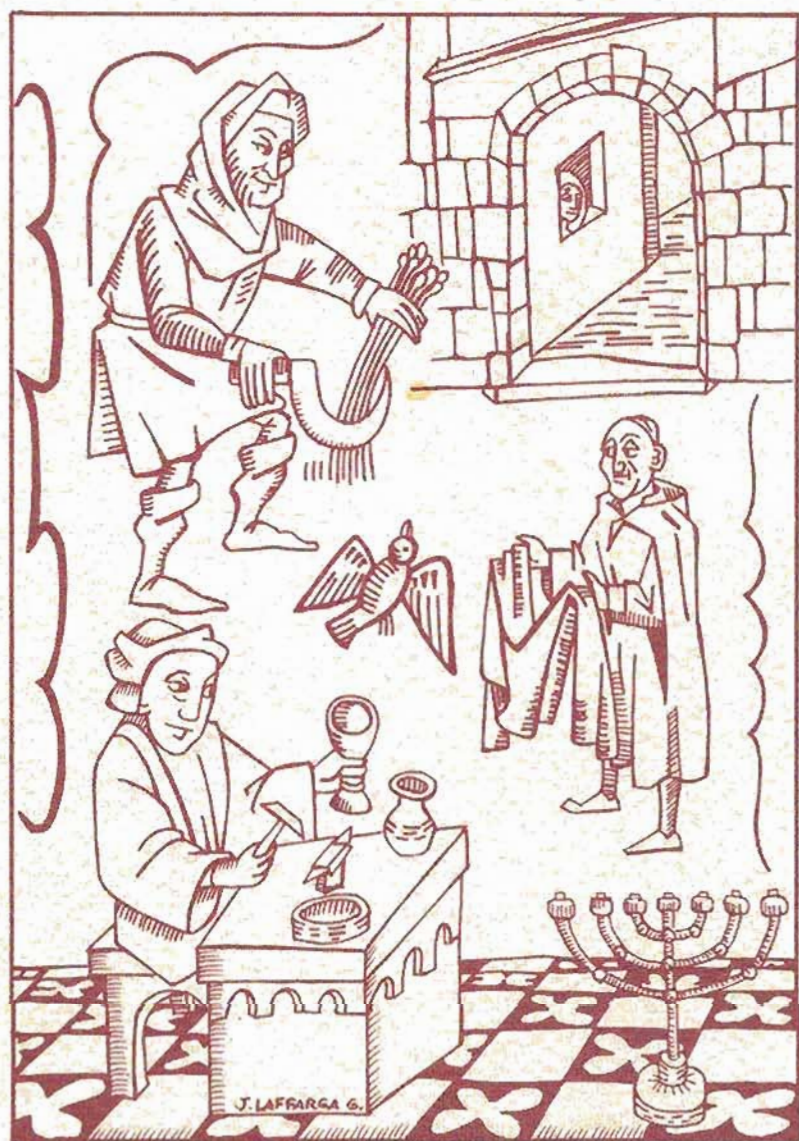

TEMPS DE MISTERI

Monogràfic de la Juderia Medieval

Castelló, 1995

l'aljama

Només un tros de guix

Trobem molt sovint que la Història oblida les petites comunitats que fan niu al si d'altres nacions. Malgrat tot, la Història en «majúscules» recorda que els jueus van viure com una minoria tolerada en el nostre país. Però de vegades, com en aquest cas, el pas del temps ens fa difícil seguir-ne les petjades, com si hagueren estat esborrades amb alguna intenció. Potser n'eren massa pocs per deixar testimonis perdurables i segurament, llur memòria fou incòmoda en les ments inquisidores.

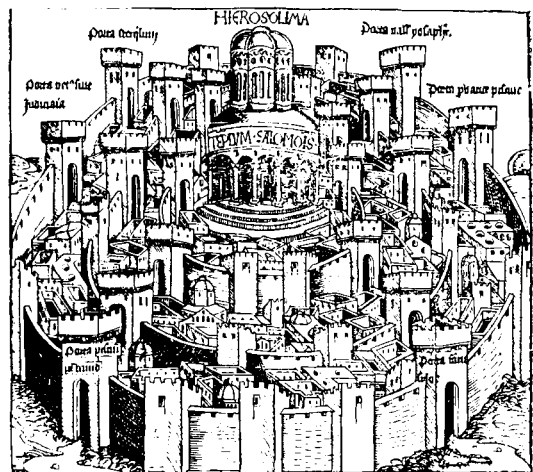
En la ciutat de Xàtiva no guardàvem ni tan sols la memòria d'on havia estat situada la juevia, l'existència de la qual coneixiem per fonts documentals. L'any 1979 el cronista Agustí Ventura va formular la hipòtesi que es trobaria al voltant de l'església de Sant Agustí i l'ermita gòtica de les Santes, enderrocada en 1953. Segons la tesi esmentada, el call de Xàtiva quedava situat entre l'ermita de les Santes i el carrer de la Corretgeria, entre el portal de Sant Jordi amb la muralla i el carrer Menor. Possiblement la juevia tindria portals que comunicaven amb els carrers cristians i que es tancarien a la nit.

Però en l'actualitat gairebé no ens resta res dels jueus. L'Hospital comarcal del **SERVASA** porta el nom d'un il·lustre convers del segle XV, fill de la ciutat, el metge Lluís Alcanyis. Fou autor d'un tractat sobre la malaltia de la pesta i com a poeta va participar en les «Trobades en llaors de la Verge Maria», en companyia de

Na Tecla de Borja i d'altres. Va morir assassinat per la Inquisició.

L'únic que ens resta del poble elegit és un fragment d'algeps que formaria part de la decoració de la sinagoga vella, situada per la bibliografia en el solar de l'ermita de les Santes, on fou trobat. S'hi pot llegir en llengua hebrea: «...Jerusalem i Ell aconseguiran la salvació...», es tracta d'una cita del llibre de Joel 3, 5; o del d'Abadïes 17. Aquesta resta arqueològica es conserva en el museu de la Seu.

Els jueus tenien els obradors en el carrer de la Corretgeria, fent front a la banda de l'actual museu de l'Almodí. Malgrat que no queda cap vestigi d'aquella civilització que va rebre recer en aquest racó de la ciutat, la juevia és un petit barri de carrerons que tenen l'encant d'aturar el temps entre el sol i els balcones. En el carrer de la Ànimes hi va haver fins a la Guerra d'Espanya un fossar i una capella d'orige medieval. En el pati de la petita necròpolis hi havia una piràmide de cranis coronada

amb la creu. Però tot ha desaparegut i ara on hi havia aquell cementeri hi ha un pàrking. D'aquesta capella d'ànimes provenia un retaule menut amb Sant Miquel Arcàngel, obra de Yáñez de l'Almedina, que va desaparèixer de la Seu també en la guerra.

La jueria de Xàtiva és un barri compacte, amb carrerons que abaixen de la muntanya i van a morir al carrer de Roca. La plaça té una font tranquil·la i un palau que ara és el llar del jubilat. Al costat, més avall, hi ha la Casa de l'Ensenyança, un casalot del segle XVIII amb dos lleons gitats sobre la porta, ara en restauració. Carrer amunt, l'església de Sant Agustí, del segle XVII, també s'està restaurant. El

convent serà el conservatori de música i el temple la sala de concerts. Aquesta església s'assenta sobre el solar d'una més antiga, dedicada a Sant Sebastià, patró dels notaris de la ciutat. És possible que en aquest indret estigués la sinagoga nova.

El carrer i la plaça de Sant Agustí s'han eixamplat modernament. Abans l'estretor de la via pública i les dimensions reduïdes de la plaça oferien una perspectiva ben diferent. Prop de la jueria estava el convent dels dominics, on es donaven classes de llengua hebrea i àrab. Encara es conserva l'església gòtica i les ruïnes del convent.

D'època dels jueus hi ha una casa particular, en un dels carrers que abaixa del carrer de Sant Agustí fins el carrer de Roca, l'interior de la qual coneix poca gent. En picar els murs interiors per tal de restaurar-la, van començar a aparèixer arcs de pedra d'època medieval en el pati, com si es tractés d'un antic callís que s'hagués fossilitzat en l'interior de l'habitable. En el sostre de la planta baixa, sobre les bigues, una mena de socarrats en cru tenen decoracions gòtiques bellíssimes i molt elegants... Però de segur segur, a Xàtiva, l'únic testimoni de la comunitat jueva medieval que conservem, és només un tros de guix.

Josep Lluís Cebrian i Molina

Aljames més importants al País Valencià fins l'expulsió dels jueus al 1492

*Castelló
Borriana
Morella
Onda
Peníscola
Sant Mateu
Sogorb
Vila-real
Xèrica*

*València
Alzira
Gandia
Llíria
Sagunt (Morvedre)
Xàtiva*

*Alacant
Alcoi
Cocentaina
Dénia
Elx
Oriola*

